

Recrudescunt...

A felgyulladó villany elűzte a kórteremből a novemberi sötétséget. A szobát fokozatosan megülő szürkületet, a megnyúló árnyékokat, a faleveleket görgető szél susogását hirtelen váltotta fel a vakító világosság és a kórházi szöszmötölés zaja; a takarítónó fertőtlenítőszeres rongyának surrogása, és egy új nesz: a lélegzetvételé.

Csaba kinyitotta a szemét. Először csak a hófehér falat látta. Várt egy kissé, míg hozzászokik a káprázathoz, aztán tekintetét végigsiklatta a szemközti ágyakon, s végül azon az állványon nyugodott meg, amely bal kéz felől állt egy infúziós palackot tartva. Lassan, fejét kissé oldalra hajtván követte a műanyag cső útját; a palackból indult, s egy tüben végződött; a tüt pedig a karjába döfték, és ragasztószalaggal ráerősítették.

Mellette, támlátlan széken, az apja ült fáradt, görnyedt tartással. Csaba kerülni igyekezett, hogy odanézzon, még mindig a vénájából kimeredő tüt kötötte le a figyelmét. Aztán nem bírta tovább, felpillantott.

– Azt mondta az orvos, hogy aki igazán meg akar halni, az nem éri be húsz tablettával – szólt a fiú.

A férfi összerezett a hangra. Csaba suttogva ejtette a szavakat, s mégis, mintha robajlásszerűen verődne vissza a falakról; betöltötte az egész kórtermet.

– És? – kérdezte az apa.

– Nincs és. Igaza van...

Újra hallgattak. Csaba az infúziós csövet nézte, ahhoz beszélt.

– Anya mit szólt?

A férfi nem válaszolt, kezét összekulcsolta maga előtt.

– Miért nem jött be? – kérdezte a fiú.

Az apa felsőhajtott, hörgésszerűen, és tenyerét végighúzta az arcán, mint aki arra kíváncsi, nem borostás-e.

– Tudod, mennyire irtózik a kórháztól... – mondta halkan.

– Tudom, persze.

A férfi most megfogta a fia kezét, óvatosan, nehogy elmozdítsa.

– Nem beszélgettünk eleget? – kérdezte.

– Nem az a baj.

– Hát micsoda?

– Nem tudom.

– Nekem elmesélheted...

– De igazán nem tudom. Igazán. Annyira természetesnek látszott az egész. Nem is meditáltam rajta sokat...

– Na, de amit az orvos mondott...

– Az igaz...

– Nem értem.

A szomszédos ágyban alvó alak most felköhögött, mocorgott, a másik oldalára fordult, de nem ébredt fel.

– Nem értem... – ismételte meg suttogva az apa, és közelebb húzta székét az ágyhoz.

– Én sem. Reggel járt itt egy pszichológus. Arra kértem, hagyjon békén, mert nagyon fáradt vagyok. Holott egyszerűen nem akartam, hogy faggasson. Mert úgysem tudtam volna mit mondani neki. Ő pedig aztán pláne nem értene semmit belőle.

– Hát mondd el nekem!

– Ezen nincs mit mesélni. Hiszen én sem értem.

Az apa bólogatott.

— Hagyjalak aludni?

— Igen. Talán jó lenne.

— Jó.

— De ne menj el!

— Nem fogok.

Csaba behunyta a szemét. A kopár, fehér, fertőtlenítőszagú, emberszagú, hullaszagú kórterem eltűnt, és a fiú otthon látta magát. Nem tudta, ez vajon az álom-e már, a kép mindenestre éles volt, és ő maga a szoba sarkában ülve figyelte.

Az anyja lép be, talán a konyhából jön.

— Hol vagy, Csabikám? — kérdezi. A kezében szorongatott dossziét idegesen az asztalra dobja.

„Itt vagyok!” — szeretné Csaba kiáltani, de nem jön ki hang a torkán. Marad tehát továbbra is némán meghűződva, összekucorodva a sarokban.

Az anya megáll a szoba közepén; mellette egy karosszékben ül a nagymama, kényelmesen hátradőlve. Mindig segíteni kell neki, hogy talpra tudjon állni, de újra és újra oda veti le magát.

Szemben vele Csaba öccse térdel a földön, játszik valami ostoba játékkal, és nyűgösködik, hogy éhes.

Az anya csak áll tehetetlenül, hol egyikre, hol a másikra pillant, de nem mozdul, Csabát azonban észre sem veszi, s ő hiába igyekezne közelebb kerülni az anyjához, a szoba közepéhez, talán oda — igen, oda — az öccse mellé, nem bír elszakadni a faltól, mintha hozzánőtt volna, s az anya már indul is ki, anélkül, hogy megszólalna; kintről csörömpölés hallatszik, valaki kiabál, de nem lehet tudni, hogy ki, a szoba megelevenedik, a tárgyak meglódnak, az asztal összedől a dosszié alatt, a karosszék kirepíti magából a nagymamát, az ágy hirtelen fehér, hypószagú, vasrácsos kórházi ágyvá alakul, amelyben Csaba látja saját magát feküdni; a plafon is kimozdul helyéből, minden inog; szeretne felpattanni, de valaki a mellén térdel, kezében kardot szorít, és le is sújt vele; Csaba nem érez fájdalmat, az ismeretlen újra emeli a kezét, amikor mögötte emberek százai bukkannak fel; érzi, hogy megmenekült, mert amazoknál is fegyverek vannak, némelyiknél ugyan csak kasza és kapa, és azt kiáltja valamelyik: „Üsd a rongyos labancát!”, és támadója lehanyatlik róla, és az emberek keresztültaposnak rajtuk; ő belekapaszkodik az ágy szélébe, távolról — rettenetesen távolról — egy hangot hall: „Semmi baj, kisfiam!”, ettől megnyugszik, ez az apja hangja, és különben sincsenek már sehol a fegyveresek, csak egy hatalmas sátor van, a közepén egy férfi áll — valahonnan ismerős, de nem apa, nem is rokon —, mellette ül egy írnok, s írja, amit az ura diktál neki; Csaba próbálja megérteni a szavait, de nem magyarul beszél (csupán egy szót szűr ki — „recrudescent” —, igaz, azt sem érti), s szeretne rákiáltani a férfirra, hogy: Érthetőbben!, de egy gyengéd kéz megérinti a vállát, s ettől összerezzen.

— Nincs semmi baj, kisfiam! — mondta az apa, és végigsimított a fiú izzadt homlokán. — Rosszat álmodtál?

Csaba körülnézett.

— Sokat aludtam?

— Csak néhány percet. De nekem most már mennem kell...

— Persze, menjél csak!

Ahogy elnézte az apja hátát, amint görnyedten kilép a kórteremből, Csabának eszébe jutott, hogy pontosan ezeket a mozdulatokat, apjának ezt a megkeseredett, fáradt, szomorú hátát már egyszer látta. Egy ablakot nyitott ki; otthon, a szobában. Hárman voltak: apa, egy régi osztálytársa és ő, aki a sarokban ült, mintha jelen sem lenne, mint valami kísértet, mint egy berendezési tárgy.

Füredi Péter, a hajdani osztálytárs, kényelmesen hátradőlt a fotelben és rágyújtott egy cigarettára. Az apa előrehajolt a támlátlan széken, karjait térdére támasztva, és a barátjára

pillantott, aki hosszan fújta ki a füstöt, és profétai testtartással, szélesen hadonászva magyarázott.

– Édes öregem, ti csak rágtátok a szart itt harminc évig! Ültem otthon, olvastam a magyar újságokat, és legszívesebben leköttem volna őket. De most végre! – csettintett egyet az ujjával. – Végre van valami! Végre rá lehet húzni a vizes lepedőt erre a sok gazemberre! De nem ám játszani a nagyvonalút! – energikusan legyintett. – Fel kellene őket húzni a fákra, mindet, ahogy ők is leszámoltak velünk...

– Láttál te már puskagolyót, Peti, amit Pesten lőttek ki, és Svájcban meghalt tőle valaki?

Füredi értetlenkedve bámult a barátjára.

– Mi ez? Valami szimbólum? Édes öregem, ne beszélj nekem szimbólumokban, én a reális világ talaján állok. Beszélj nekem világosan! Mi van a puskagolyóval?

Zilahy Gyula, az apa, megrázta a fejét.

– Ez nem szimbólum volt.

– Akkor meg pláne nem értem.

Az apa legyintett. Az ablakhoz ment, hogy kinyissa.

– Emlékszel te a Varga Pistára? – kérdezte.

Füredi összehúzott szemmel töprengett.

– Hát persze! Jóravaló parasztyerek volt. Egy évfolyamra jártunk, igaz?

Zilahy Gyula bólogatott.

– Te magyaráztad neki, mi minden disznóságot műveltek itt a kommunisták évekig...

– Emlékszem... – dűnnyögött Füredi, és újra mélyet szívott a cigarettájából. – Szegény csak ámult meg bámult.

– Istenített téged...

Füredi elmosolyodott.

– Na, ez azért túlzás! Egyszerűen csak szívesen hallgatott rám. Miért, mi van vele?

– Meghalt.

– Ó, de szörnyen sajnálom. Mikor?

– Ötvennyolcban. Felakasztották.

Füredi felhúzott szemöldökkel, kíváncsian várta a folytatást.

– Ötvenhat novemberében egy géppisztollyal futkározott, amikor láttam... – tette hozzá Zilahy Gyula.

– Látod, ez gyalázat! – dühöngött Füredi. – Az a helyes fickó! Pedig ő aztán senkinek sem tudott volna ártani! Hát ezért magyarázom nektek, hogy ki kell söpörni innen minden oroszot és minden kommunistát! Hogy ez ne ismétlődhesen meg!

Réka fűgén lépett a kórterembe; vidáman, határozottan, s mint mindig, ezúttal is azonnal feltalálta magát. Nem keresgélt, nem bóklászott tétován, hanem rögtön Csaba ágyához sietett.

A fiú jóleső melegséggel nyugtatta szemét a lányon. Hiába viselt Réka magas nyakú pulóvert és hosszúnadrágot, Csaba mégis maga előtt látta mindazt, amit a ruha elrejtett; a lány bőrének minden pontját.

Amikor Réka először levetkőzött előtte – hirtelen, szemérem nélkül, anélkül, hogy csak egy másodpercig is habozott volna – a fiú úgy gondolta: íme, varázslat történt. Ez az az egész testét átjáró melegség, az a beteljesült pillanat, amire mindig vágyott; ezért a lányért, s ezért a látványért indult ő el huszonkét évvel ezelőtt egy bizonytalan útra, és – lehullva Rékáról az aprócska bugyi is – Csaba tudta, hogy megérkezett. Soha nem látott azelőtt ilyen gyönyörű alakú nőt, még a képeslapok címdalán sem, a szexmagazinok mindent feltáró, érzéki, buja asszonyai között sem.

Most, hogy a lány itt ült az ágya mellett, fölhajtott ujjú ingben (a pulóvert az imént dobta Csaba lábához, „Hű, de meleg van itt!” kiáltással), a fiú Réka szemébe nézve mindezt látta.

— Csilla szerint tisztára hülye vagy! — mondta a lány, és ügyetlenül megfogta a fiú paplanon nyugvó kezét.

— És szerinted?

Réka vállat vont.

— Anyám szerint hisztis. Próbált lebeszélni róla, hogy bejöjjek, apa beadta neki, hogy közveszélyes vagy...

— És szerinted? — ismételte meg Csaba a kérdést.

A lány csak a vállát rángatta, kifejezéstelen arccal bámulva a szemközti falat.

— Holnap megyünk Bécsbe...

— Mikor jöttök vissza?

— Ó, még este! — Réka váratlanul fellelkesült. — Akarod, hogy vegyek valami klassz farmert?

— Azt itthon is lehet kapni.

Réka lehajtotta a fejét.

— Mindig csak elkészeríted az embert...

Csaba megsimogatta a lányt.

— Ne haragudj!

Vártak. Réka ült csendesen a széken, a lepedőt és a paplant babrálva.

— Ugye, te nem szeretsz engem? — kérdezte hirtelen.

Csaba őszintén meglepődött.

— Honnan veszed?

— Hát, hogy meg akartad magad... Gondolom, nem érezted magad jól velem... Így van?

— Nagyon szeretlek.

— Persze — folytatta a lány —, apa szerint, aki meg akar halni, az felvágja tisztességesen az ereit, vagy felakasztja magát... Azt mondta, aki beéri húsz vacak tablettával, az hisztériás, és csak a figyelmet akarja felhívni magára.

A fiú nem válaszolt.

— Emlékszel arra, amikor Kassán voltunk? — kérdezte kisvártatva.

— Ez most hogy jutott eszedbe?

— Azt álmodtam, hogy megint ott vagyunk. Lefényképeztük a dómot, meg az altemplomban Rákóczi szarkofágját...

— És?

— Hazafelé, a vonaton, már nem is tudom, miért, kinyitottam a gépet. A képek persze fényt kaptak. Olyan érdekes volt, mert a filmen tisztán láttam a kész fényképeket kirajzolódni, úgy, mintha már elő lettek volna hívva!!! Aztán a szemem láttára elenyésztek...

Réka nevetni kezdett.

— Milyen butaság!

— Ugye megvannak otthon a képek?

— Meg, persze. Behozzam?

— Nem, nem kell.

— Miért mesélted ezt most el?

— Nem is tudom. A hangulata kapott el hirtelen. Az a hangulat, amit akkor éreztem, ott a dóm tövében állva, a kihalt téren, a sötétedésben... Emlékszem, rengeteg varjú keringett... Olyan nyomasztó, apokaliptikus volt az egész...

A lány bólogatott.

— Te is ezt érezted akkor? — kérdezte a fiú.

— Nem. Szerintem nagyon romantikus volt...

Egy nővér lépett be, hangosan csörömpölve a kezében tartott lázmérőssel.

— Köszönjük a látogatást! — szólt sűrűn, s már dugta is a hőmérőt az egyik beteg hóna alá.

Réka felállt.

— Szia — mondta. Megcsókolta Csabát, és kiment a kórteremből.

A fiú álmában Rékával szeretkezett. Hosszú idő után ez volt az első kellemes, nem nyomasztó álom. Ébredéskor, még csukott szemmel, gondolatai a lányhoz tértek vissza.

Egy hideg téli estére emlékezett, amikor végigjárták a világ összes üzletét és butikját, mert Réka kabátot akart venni, ami végül — nagy nehezen — sikerült is.

A Kálvin tér közelében, egy jeges padon ültek fáradtan.

— Miért nem megyünk moziba? — kérdezte Réka nyugósen, és fázósan összébb húzta magát az új kabátot. — Igazán nem értem, mi a jó abban, hogy itt ülünk...

— Velem akartál lenni, nem? Szeretnék veled beszélgetni... — tette hozzá gyorsan Csaba, mert úgy érezte, az első mondat túlságosan durvára sikerült.

— Jó, jó, persze, de ez nem zárja ki, hogy elmenjünk moziba.

— Egész délután a kabátot hajkurásztuk...

Réka elmosolyodott.

— Nagyon aranyosan viselkedtél... Képzelem, mennyire untad. De azért csinos, ugye? — kislányosan illegette magát a fiú előtt.

— Apám egyhavi keresete... — dűnnyögte Csaba.

— Jaj, de undok vagy! — kiáltotta a lány sértődötten. — Most mit csináljak? Adjam inkább apádnak a pénzt?

— Azt azért ne! — Csaba elnevette magát, hogy oldja a feszültséget. — Egyszerűen nincs kedvem moziba menni.

— Kabátot venni sem volt kedved...

— Mégis elkísértelek...

— Ne vitatkozzunk erről! Nagyon fázom. Menjünk haza!

— Hozzátok?

A lány idegesen pillantott a fiúra.

— Miért, nálatok hova mehetnénk? Anyádék szobájába? Vagy bújjunk be az öcséd mellé az ágyba?

— Muszáj ágyba bújni?

— Miért, mit akarsz?

— Mondtam már: beszélgetni.

Réka legyintett. Ismerte már ezt. Beszélgetni mindenütt. Különös tekintettel a szeretkezésekre.

— Van benned valami mazochizmus — mondta egyszer, a fiú vállára ejtve a fejét, összegömbölyödve az ágyban, és alulról, mint egy odúba rejtőzött kis állat, úgy pillantott fel Csabára, aki a falnak dőlve ült. — Miért kell ilyenkor elkeserítő dolgokról beszélni?

— Mert ez jut eszembe.

— Annyira rossz volt velem?

A fiú megrázta a fejét, és megsimogatta a lány arcát.

— Nem, dehogy! Annyira jó...

— Hülyéskedsz?

— Egészen komolyan mondtam.

— Akkor meg minek kell politizálni a szeretőd mellett? Ettől elégülsz ki?

— Most te hülyéskedsz.

— Igen. Mert itt fekszel mellettem, és az ötvenes évekről tartasz szemináriumot.

— Máskor úgysem hallgatnád meg. Ilyenkor viszont imádsz elnyújtózni az ágyban, fürdeni az örömeinkben, és lusta vagy csak azért feltápáskodni, hogy ne hallhass engem.

— Tehát folytatni akarod?

— Csak szeretném elmagyarázni. Olyan nehéz megérteni, hogy szeretném elmondani valakinek, ami eszembe jutott? Természetes, hogy neked mondom el...

Réka beleegyezően hunyta le a szemét, és mint a halálraítélt, bólintott.

— Hát mondd!

Csaba elmosolyodott, kézfejevel Réka arcát simogatta.

— Tudod, az a baj, hogy itt évek kemény munkájával beleverték egy népbe a bűnösség gondolatát. Más nemzetek magától értetődően büszkélkedtek — még olyasmivel is, ami nincs —, a világ előtt vállalhatták, és felértékelhették önmagukat, olykor valós értékükön jóval felül (mert a nép deklarált értékei mögött néha fegyverek állnak, vagy a manipulált tájékoztatás, amely hihetővé teszi a dolgok fordítottját is), addig mi nem tehattük meg, hogy fölállaljuk a dicsőségünket, mert azonnal ránkücskítették, hogy nacionalisták vagyunk.

— Mondd, ez szeretkezés közben jutott eszedbe?

— Nem — felelte a fiú. — Akkor általában másra gondolok.

— És mi köze a kettőnek egymáshoz?

Csaba vállat vont.

— Szerintem ez skizofrénia. Úgy értem, a nacionalizmus. Képzeld el, hogy miközben élvezed a szeretkezést, egy apácázárdában tartasz erkölcsstanórákat.

— Végre egy érthető hasonlat, s mégsem értem, mit akarsz ezzel mondani.

— Kérdezd meg egyszer egy töröktől, hogy van-e büntudata ősei európai pusztításai miatt. Fogadok, hogy azt sem tudja, mi az a büntudat.

— Ez csak mellébeszélés — szolt nyugósen a lány. — Attól nem leszünk gazdagabbak, ha nacionalisták leszünk...

— Te is összekevered a fogalmakat. Nálunk akadt, aki átvegye ezt a terminológiát (amit általában egymásra szoktak ordítozni a nemzetek), s mivel nem volt drága számára az ország, hát hivatalos rangra emelte mások gyalázkodásait. És az agy mosás — lám! — nem maradt hatástalan.

— Most rám célzol?

Csaba bólintott.

— De miért fontos neked mindez? — kérdezte a lány.

— Mert szeretnék végre azonosulni valamivel.

— Hát azonosulhatsz a férfiakkal, valahányszor lefekszel velem! — Réka felült az ágyban. — Pontosan azt élheted meg, mint minden férfi, aki magáévá tesz egy nőt. Sőt! — tette hozzá büszkén mosolyogva.

— Szerencséd, hogy nem lehet téged komolyan venni. Én egy órája papolok itt neked mindenféle fontos dolgokról, te pedig megint a testi örömmel vagy elfoglalva.

— Imádom azt az álszent kis fejedet! — mondta Réka, és megcsókolta a fiút. — Úgy teszel, mint aki két mozdulat között tanulmányokat szokott írni, és nem pedig sóváran lihegni...

— Muszáj ilyen vulgárisan beszélni erről?

— Te beszélsz róla vulgárisan. Próbáld egy kicsit önmagaddal azonosulni, ahelyett, hogy mély fejtegetésekbe kezdesz.

— Éppen azt teszem. Itt a probléma. Ha elfogadom a hivatalossá tett álláspontot, és azonosulok ezzel a bűnös néppel...

— Akkor?

— Akkor ki kell magamat irtanom. Hiszen ez egy megátalkodott náció, amelyik megjavíthatatlan. És én, mint ennek része, éppen ilyen javíthatatlan vagyok. Ki képes ebben dönteni? Öljem meg magam, mert én vagyok az okozója a jobbágyok sanyargatásának, a nemzetiségek elnyomásának, Dózsa megégetésének; én magam vagyok fasiszta, irredenta? De hiszen én voltam a jobbágy is, a nemzetiségi is, az eltiport munkásmozgalmi... Azt tudod, hogy a nagyapám még negyvenötben belépett a kommunista pártba?

— Na és? Apádat meg lecsukták a kommunisták...

— Hát ez az! Súlyosbító körülményként hozták fel ellene, hogy aki ilyen családban nőtt fel, és mégis...

– De hát ez nevetséges!
– Az ő szempontjuktól nem. Olyan ez, akár a vallásnál: aki nem ismeri az isteni kinyilatkoztatást (hogy melyik istenét, az lényegében véve mindegy), tehát pogány, az kevésbé bűnös, mint aki ismeri, és mégsem hívő. Na, most megöljem magam, vagy sem? Bűnös vagyok én, vagy sem?
– Ilyesmin gondolkodsz? — Réka közel bújta a fiúhoz, s amint megmozdult, a takaró lecsúszott róla.
– Fiatalember! — hallotta Csaba egészen távolról. Arra rezgett össze, hogy a vállát rázzák. Az egyik nővér állt mellette szigorú arccal. — Miért nem vette be a gyógyszert?
– Elaludtam... — mentegetőzött Csaba.
A nővér zsörtölődve vonogatta a vállát, megvárta, amíg a fiú a szeme láttára lenyeli a pirulákat, s csak aztán ment ki a kórteremből.

A hatalmas, katonai sátorban föl-alá sétálgató férfi gondterhelten ismételte: recrudescunt...

Az újabb látomás röpke pillanat alatt elenyészett, de arra éppen elég volt, hogy Csaba végre felismerje a férfit, aki vissza-visszatért ezekben a víziókban. Magához térve tulajdonképpen nevetségesnek találta, hogy a Mátyóki-festmény Rákócziát látja viszont, mint régi ismerőst, s a szüntelenül ismételt latin szó értelmére is rájött. Recrudescunt. Ismét felszakadnak...

Réka kicsit elkésett, a többi beteg mellett már ott ültek a látogatók, amikor kipirult arccal, vidáman megérkezett.

– Hoztam neked narancsot... — kezdte lelkesen.

– Miért pont narancsot? — kérdezte kissé csalódottan a fiú, aki nem nagyon kedvelte a narancsot, de vigyázni kellett, nehogy hangsúlyával megsértse a lányt. Réka szerencsére a kérdésben csak az egyes szavakat hallotta, s minden indulat nélkül válaszolt.

– Azt szoktak hozni, nem? Anyám is valahányszor kórházba megy, mindig narancsot visz. Már persze, ha lehet kapni! Nyáron inkább üdítőt. Hú, tényleg, hoztam neked egy üveg kólát is.

– Tedd csak le ide! — intett Csaba az éjjeliszekrény felé, és Réka engedelmeskedett. — Ülj le az ágyra!

– Nem kérsz semmit?

– Majd ha elmész... — Megfogta a lány hideg kezét, amitől (már ez is elég?) elfogta a vágy. Napok óta feküdt tehetetlenül, s közben — legalábbis testileg — egészségesnek érezte magát. Mindaz, amit a nemiségen értett, Rékában öltött testet, s a kettőt már képtelen volt elválasztani egymástól. Nem azt érezte: most kívánna egy nőt, hanem azt: kívánja Rékát. Még ha az utcán meg is fordult valaki után, mindjárt arra gondolt, milyen jó lenne most Rékával ágyba bújni.

– Most csináltad először? — kérdezte a lány, amikor — Csaba számára meglepően gyorsan — egymáséi lettek az üres lakásban. A hangjában nem szemrehányás érződött, inkább csak mérhetetlen meglepődés.

– Nagyon rossz volt? — kérdezett vissza bűnbánóan a fiú, oldalra hengeredve, s fáradtan — lélekben azonban nagyon büszkén — elnyúlva a pokrócon.

– Nem, egyáltalán nem — nyugtatta meg Réka, és megsimogatta a kezét. Csaba felszisszent; egy korábbi sérüléséről esett le a var a szeretkezés önfeledt perceiben. — Hiszen te vérzel! — kiáltott fel ijedten a lány.

– Semmi baj! — nyugtatta meg Csaba, és két tenyere közé fogta Rékáját.

Ez a jelenet jutott most eszébe, amint a lány kezét a magáéba szorította.

– Hiányzom azért? — kérdezte a fiú.

– Persze. Főleg este. Nehezen alszom el, pedig azelőtt ilyesmi nem fordult elő.

— Nemsokára hazamehetek. Remélem.
 — Mondd, Csaba — Réka lehajtotta a fejét, a fiú érdeklődve pillantott rá; nem szokott ilyen ünnepélyes lenni. — Mondd, miattam csináltad?
 — Micsodát?
 — Hát, ami miatt itt vagy...
 — Miattad akartam-e öngyilkos lenni?
 — Muszáj ezt így kimondani?
 — Miért, hát így van, nem? Egyébként nem miattad akartam. Tulajdonképpen nem is akartam meghalni.
 — Akkor meg minek szórakozol? — kiáltotta a lány. A látogatók összerezzentek, és csodálkozva nézték a váratlanul felzokogó lányt.
 Csaba nem tudta, mit tegyen, de Réka nem is hagyott neki sok időt: gyorsan összepakolta kis táskáját, és elsietett.

Az utcai fák árnyéka a plafonra vetült. A hosszú gallyak ág-bogai közt emberforma árnyak bukkantak fel. Előbb csak megbújva, hasonulva a környezethez, majd egy szélfuvallatra — amely lerázta az utolsó, elszáradt leveleket — megmozdultak, életre keltek. Vad harcosokká változtak; kezükben hosszú, a falon elnyúló, vesszőből metszett kardok születtek. Mozogtak, vibráltak, s a falevelek susogásából kiváló csatakiáltások zengtek a kórteremben. Megannyi lelkesült honvéd — zászlókkal, fegyverekkel — az őrjítő kavalkádban már-már győztesként törtek előre Csaba tűzben égő szeme láttára, amikor egy nővér lépett a kórterembe, és felgyújtotta a villanyt. Az árnyak egy pillanat alatt semmisültek meg és oldódtak fel a plafon fehérségében.

— Látogatója van — bökte meg Csaba vállát a nővér. — Bár nem volna szabad...
 — Nem kell nekem szívességet tenni... — dűnnyögte bosszúsan a fiú. A nővér felkapta a fejét az ingerült hangra.
 — Nem szívesség. A pszichológus mondta, hogy engedjem be a látogatókat. De akár el is küldhetem...
 — Azért ne küldjön el! — hallatszott egy vidám hang, és Zoli — Csaba egykori osztálytársa — bukkant fel az ágy mellett. Lehuppant egy székre, és minden bevezető nélkül mesélni kezdett.

Csaba elhülten hallgatta, mint ömlik Zoliból a szó. Az ő képzeletében egy csendes, szótlan Zoli élt, akit a lelke mélyén sajnált is néha eljövendő sivár élete miatt; a lányok nem fogják kedvelni, meghasonlottan gubbaszt majd a könyvei fölött, és időnként felöltözik szépen, hogy a szüleivel színházba menjen. Ehelyett majd kicsattan az egészségtől, mosolyog, magyaráz, és szemlátomást remek viszonyban van az étellel.

— ...erre rácsaptam a fenekére — fejezett be éppen egy történetet Zoli, és már előre nevetett a poénon —, és rákiáltottam: „Én vagyok az egyetemi szatír!” Halottsapadt lett, a srácok meg ott röhögtek a hirdetőoszlop mögött. Úgyhogy megnyertem a fogadást, meg a tíz üveg sört... — Várakozóan a barátjára nézett, de Csaba nem kacagott. — Rosszul vagy? — kérdezte ijedten Zoli.

— Nem, dehogya! Arra gondoltam, hogy te nem is szereted a sört...
 Zoli újra vigyorgott, az iménti aggodalom eltűnt az arcáról.
 — Hát sok is lett volna... De persze mindenki ihatott belőle. Kár, hogy nem láttad...
 — Kár...
 — Azt a pofát, te, amivel a kiscsaj rámnézett... Biztos nincsen semmi bajod?
 — Nincs, egészen biztos.
 — Akkor csak fáradt vagy... — állapította meg szakértően Zoli. — Nem zavarlak tovább.

Csaba nem tartóztatta.

— Üzensz valakinek? — szólott vissza még az ajtóból.

- Fel tudnád hívni Rékát?
- Mit mondjak neki?
- Hogy jöjjön be ma.
- Ma? De hiszen mire ideérne, nyolc óra... Be sem engedik a kapun...
- Szeretném, ha megpróbálná.
- Beszélek a fejével – jelentette ki magabiztosan Zoli. – Te meg gyógyulgass! Szevasz!

Csaba nem bánta, hogy újra egyedül marad. Nézte a plafont, amelyen árnyak játszadoztak, s ha lehunyta a szemét, az árnyak nem foszlottak semmivé. Az időérzékét teljesen elvesztette, bár nem aludt el. Amikor kinyitotta a szemét, akkor lépett be éppen Réka a kórterembe. Frissen, üdén és szépen, mint mindig.

- Kijátszottam a portást... – kezdte sejtelmesen.
- Te mindenhol feltalálod magad...
- Ez így van... – nevetett a lány.
- Sok bosszúságot okoztam neked?
- Á, ne törődj velem! – szorította meg Réka Csaba kezét.
- Olyan pontosan tudtam, mikor mit fogsz mondani...
- Ez miért érdekes? – kérdezte a lány felvont szemöldökkel.
- Meg kellene próbálnom mással.
- Micsodát?
- Hát mindent.
- Nem értem... – Réka kíváncsian fürkészte a fiú arcát.
- Állítólag holnap hazamehetek.
- Nagyszerű!
- De nem szeretnék veled többé találkozni...

Réka elcsodálkozott.

- Viccelsz?
- Nem.
- Szóval nem szeretsz... – ezt mintha diadalmasan, könnyedén mondta volna, de Csaba látta rajta, hogy mindjárt robbanni fog.
- Szeretlek.
- Te tényleg meghibbantál! Igaza van apámnak. Persze – nyerte vissza Réka iménti magabiztosságát – épelméjű ember nem is tenne ilyet... Apámnak igaza van – ismételte meg.
- Elmennél most? – kérdezte félenken a fiú.
- Ezért rángattál be? – kiáltotta a lány; aztán lehalkította a hangját, amikor a többi beteg szemrehányóan ránézett. – Berohanok este nyolckor, hogy ápolgassam az összetört lelkedet, te meg kirúgysz... Te csakugyan nem vagy normális! – Felpattant a székről, és köszönés nélkül elszaladt.

A szemhéj belső felére tapadt figurák néma kiáltásokkal száguldottak át Csaba gondolatain. A hely, ahol ugráltak, egy sötétségbe öltözött liget mellett volt, s mint valami szertartás szereplői, hevesen gesztikulálva táncolták körbe az istenség szobrát – hatalmas, égbé nyúló fétisét –, amellyel középük állt.

Gigantikus monstrum, nyakában az akasztottak kötelével; a kötelek másik végénél az áldozatra készülő pogány hívek; megmozdult a roppant szobor, s valaki a magasba dobta a sapkáját örömeiben. És mintha Csaba egy másik, egy régebbi álomból itt feledett jelenetet látna, a férfi diadalmasan felkiáltott; „Eb ura fakó! József császár nem királyunk!” Aztán ő is, a többiekkel együtt rávetette magát a bronz emlékműre, s kalapáccsal – vajon honnan kerithette a szerszámot? – verni kezdte a ledöntött gigászt.

S a tér vége felől — valójában azonban a szemháj bal sarkából kiindulva — harckocsik jelentek meg. Hosszú, meredező csövekkel; az egyikén Réka gubbasztott kétségbeesetten, mint aki le is ugrana, meg fél is a kemény aszfaltra zuhanni.

Percek telhettek el a kezdet óta — nem lehetett több, a délelőtti gyógyszer már volt, a délutáni ideje még nem érkezett el —, az utcán, végeláthatatlan sorokban, megannyi villanyoszlopként, sűrűn egymás mellett bitófák álltak. Rajtuk kettesével, hármasával fügtek az emberek. Egyikük nyakába jókora táblát akasztottak, rajta csak egyetlen szó állt, a baljóslatú latin szó; kiradírozhatatlan, letörölhetetlen, vérpiros tintával: *recrudescunt...*

— Miért nem beszéltek a kivégzettekről? — kérdezte Csaba az apjától egy komor őszi délutánon.

— A gyilkosok ritkán hengegnek a tettükkel. Inkább mutogatni szeretnek.

— Mutogatni? Mire?

— Más akasztottakra... Megesett, sajnos, ítélet nélkül is.

— Ezekről beszélnek?

— Ezeket ellenük követték el...

— Tehát mégiscsak megtörtént...

— Meg. De sose hallgattuk el a szíven szúrt Lamberget sem. És azért negyvennyolcra te is azt tanultad, hogy forradalom volt. Lincselni egyébként nem csak az utcán lehet. Akasztottak már miniszterelnököt olyan aljasul, jogtalanul, gonoszul, szemenköpvé, meggalgálva egy egész nemzetet, hogy az felért egy lincseléssel.

Csaba elgondolkodva figyelte az apja fáradt tekintetét.

— Akit kivégeztek, annak nem kellett évekig viselnie a bélyeget...

Zilahy Gyula fásultan bólintott.

— Ők voltak a hősök...

Csaba megdörzsölte a szemét. Az ébredés és a szertefoszló álom határán még küzdött az álomért.

— Igaz, hogy apád börtönben ült? — kérdezte Réka apja megdöbbenve és gyanakvoán.

— Két évet.

— És miért?

— Államrend elleni izgatás...

— Á, szóval politikai volt? — A férfi letette kezéből az újságot, amelybe eddig bele-belepillantgatott. — Hányban? Várj egy kicsit! — mondta, mert a mikrohullámú sütő egy csengetéssel jelezte, hogy a kávé felmelegedett.

— Hatvannégyben.

— Akkoriban már nem csukták be ilyesmiért az embereket! — legyintett megfellebbezhetetlenül a férfi, a kávéját szűrőcsölgetve.

...Az ébredés utat tört magának az álom ködfoszlánynai keresztül. Csaba kinyitotta a szemét.

— Megyünk haza... — hallotta maga mellett az anyja hangját.

— Bejöttél? — kérdezte a fiú, és elmosolyodott.

— Mégse hagyhattam, hogy egyedül menjél haza...

A kórház kapujában megtorpantak. Csaba megfogta az anyja kezét, mint kisfiú korában, és a bejárathoz felvezető lépcső tetejéről körülnézett.

Semmi sem változott. A hideg szél vadul hordta szét a lehullott faleveleket.

Elengedte az anyja kezét, és hirtelen úgy érezte, hogy az arcába csapó szabad levegő egyszerre kitágítja számára a teret.

Mintha elemelkedne a talajról, s az anyját hátrahagyva a kórház lépcsőjén, a magasból tekintett vissza a városra.

Most úgy tűnt, hogy minden, ami eddig történt, pusztán álom volt. A valóság most vette kezdetét.

Furcsa vijjogásra, messziről idehallatszó szárnyacsapkodásra lett figyelmes; varjak szálltak el károga a kassai dóm felett.